

Suđenja za ratne zločine u Srbiji

Decembar 2007.

Suđenja za ratne zločine odvijaju se pred Većem za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu, koje je osnovano u julu 2003. godine. Pored toga, pred Okružnim sudom u Požarevcu sudi se dvojici pripadnika MUP-a Srbije za ratni zločin na Kosovu (*slučaj Orahovac*), Okružni sud u Nišu izrekao je prvostepenu presudu dvojici pripadnika MUP-a Srbije za ubistvo na Kosovu u vreme oružanih sukoba (*slučaj Emini*), a i u slučaju *Pakšec*, Okružni sud u Novom Sadu izrekao je prvostepenu presudu za krivična dela ubistvo i silovanje.

Tužilaštvo za ratne zločine i Veće za ratne zločine su često na meti Srpske radikalne stranke (SRS), čiji poslanici koriste govornicu Narodne skupštine Republike Srbije za kritikovanje organizovanja suđenja Srbima za ratne zločine. U oktobru mesecu, mediji koji izražavaju stavove SRS i nacionalno ekstremističkih političkih grupa oštro su kritikovali predsednika Okružnog suda u Beogradu zbog smene sudije Gordane Božilović-Petrović i optužili su Tužilaštvo za ratne zločine, Fond za humanitarno pravo i ambasadu Sjedinjenih američkih država u Beogradu da su učestvovali u smeni sudije Gordane Božilović-Petrović zbog presude koju je izrekla pripadnicima jedinice *Škorpioni*.

Tužilaštvo za ratne zločine nije nezavistan organ, zbog čega se događa da pod pritiskom izvršne vlasti i narodnjačke javnosti podiže optužnice iz političkih razloga, kao u slučaju *Morina i Tuzlanska kolona*.

Suđenja za ratne zločine nisu tema kojom se bave mediji niti su praćena društvenim dijalogom o počinjenim ratnim zločinima, odgovornosti i obavezama države prema žrtvama i budućim generacijama. Ipak, da nema tih suđenja, u Srbiji bi na snazi bila istina koju propagiraju branitelji nasleđa prethodnog režima.

Slučaj Lekaj

18.09.2006. godine Veće za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu oglasilo je krivim optuženog Antona Lekaja za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudilo ga na 13 godina zatvora. Optuženi se tereti za četiri ubistva, protivzakonito zatvaranje 13 lica, dvostruko silovanje, nanošenje dve teške telesne povrede i protivprirodni blud.

Prema oceni Veća, kojim je predsedavala sudija Olivera Anđelković, tužilac nije dokazao da je optuženi učestvovao u ubistvu Bajrama Krasniqija, Zvezdana Lushaja i Radeta Gagovića. Takođe, nije dokazano da je optuženi protivpravno zatvorio Mehmeta Kërshi i Radeta Gagovića. Sud je utvrdio da je optuženi kao pripadnik oružane formacije prekršio odredbe IV Ženevske konvencije i I i II Dopunskog protokola.

Tokom postupka saslušano je 25 svedoka uključujući pet svedoka-oštećenih. Četiri svedoka odbrane saslušao je međunarodni sudija na Kosovu.

Prvostepeno suđenje je završeno rečima predsednice veća Olivera Anđelković: „Veliki deo ove optužnice nije dokazan, prvenstveno mislim na ova tri ubistva, a optuženom bih rekla da ne stoje njegovi navodi da je ovo bio politički proces protiv njega. Mi Vama ovde nismo sudili zato što ste pripadnik OVK, niti smo Vam sudili zato što ste Albanac, niti smo Vas kaznili zbog toga, niti smo Vas kaznili zato što ste učestvovali u oružanom sukobu. Vi ste kažnjeni ovde, ovom presudom, zato što su u tom istom oružanom sukobu civili svetinje i ne smeju se ubijati, silovati i povređivati.”

Presuda pripadniku Oslobodilačke vojske Kosova (OVK) za ratni zločin protiv civilnog stanovništva, izvršen u junu 1999. godine, postala je pravosnažna 26.02.2007. Iako je tužilac do kraja postupka ostao pri navodima optužnice da je optuženi počinio četiri ubistva i druga dela, a sud oslobodio optuženog za tri ubistva, tužilac se žalio samo na odluku o kazni za jedno ubistvo, za koje je sud optuženog osudio.

Slučaj Škorpioni

Suđenje petorici pripadnika jedinice *Škorpioni* počelo je 20.12.2005. godine pred Većem kojim je predsedavala sudija Gordana Božilović-Petrović. Ukupno je održano 38 glavnih pretresa. U 2005. godine održana su četiri glavna pretresa na kojima su optuženi izneli svoju odbranu. U 2006. godini održano je 20, a u 2007. godini šest glavnih pretresa. Ukupno je saslušano 22 svedoka, šest svedoka-oštećenih i tri sudska veštaka.

Veće za ratne zločine je 10. 04. 2007. godine donelo i javno objavilo presudu kojom su pripadnici jedinice *Škorpioni* Slobodan Medić, Branislav Medić i Pera Petrašević oglasili krivim za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 stav 1 u vezi člana 22 KZSRJ kao saizvršiooci, a optuženi Aleksandar Medić za ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 stav 1 u vezi člana 24 KZSRJ u pomaganju, pa su osuđeni: Slobodan Medić na 20 godina zatvora, Branislav Medić na 20 godina zatvora, Pera Petrašević na 13 godina i Aleksandar Medić na pet godina zatvora. Pritvor je produžen do dalje odluke suda Slobodanu Mediću, Branislavu Mediću i Peri Petraševiću, a prema Aleksandru Mediću pritvor je ukinut.

Istom presudom Aleksandar Vukov je oslobođen optužbe da je izvršio delo ratnog zločina iz člana 142 stav 1 u vezi člana 24 KZSRJ u pomaganju.

Osnovna karakteristika ovog krivičnog postupka su brojnost, raznovrsnost i kvalitet izvedenih dokaza koji terete optužene. Ne postoji krivični predmet u kome sve vrste dokaza, materijalni dokazi, veštačenje, iskaz svedoka-očevica i priznanje optuženog direktno dokazuju krivicu optuženih kao što je slučaj u ovoj krivično-pravnoj stvari. Pre svega postoji prvorazredni materijalni dokaz u vidu video snimka kompletnog događaja streljanja šest Mulsimana koji je opisan u optužnici i stavljen na teret optuženim. Autentičnost video snimka potvrđena je drugim, takođe značajnim i u sistemu dokaza izuzetno validnim dokazom, veštačenjem. Naime, nalazom i mišljenjem sudskog veštaka, profesora Elektrotehničkog fakulteta u Beogradu, utvrđeno je da na video kaseti nije bilo nikakvih intervencija, ni na audio ni na video materijalu. Treći izuzetno relevantan dokaz je saslušanje svedoka-očevica Slobodana Stojkovića koji je ceo događaj snimio kamerom i koji potvrđuje ostale dokaze. Na kraju postoji potpuno priznanje optuženog Pere Petraševića koje se u celini i u svim detaljima uklapa u sve dokaze izvedene na glavnom pretresu. Svi ostali optuženi, izuzev Slobodana Medića, delimično su priznali i potvrdili

činjenične navode optužnice. Identitet ubijenih potvrđen je saslušanjem najbliže rodbine i DNK analizom.

i. Analizom odbrane optuženog Vukova koju je dao na glavnom pretresu, njenim povezivanjem sa drugim dokazima i posmatranjem njegove odbrane u kontekstu utvrđenog činjeničnog stanja, jasno se vidi da se oslobađajuća presuda ne temelji ni na činjeničnim ni na pravnim argumentima. Sam Vukov u svojoj odbrani navodi: da je na trnovskom ratištu bio komandir izviđačkog voda i neformalni zamenik komandanta jedinice *Škorpioni* Slobodana Medića; njegov izviđački vod, koji je na trnovskom ratištu imao 20 vojnika, bio je na liniji fronta udaljenoj od komandnog mesta oko 15 kilometara; mesto na koje je dovožena hrana za izviđače bilo je bezbedno i od linije fronta udaljeno četiri kilometra; na to mesto po hranu su dolazili vojnici izviđačkog voda; optuženi Aleksandar Vukov nikada nije dolazio po hranu ; hranu nikada nije donosio optuženi Pera Petrašević; komandant Slobodan Medić nikad nije dolazio na liniju fronta, već je sa optuženim Vukovim komunicirao putem radio veze; Vukov je samo nekoliko puta sa linije išao u komandu i to samo u noćnim časovima da ne bi bio izložen pogledu; na dan streljanja zarobljenika iz Srebrenice Vukova je lično komandant Slobodan Medić pozvao da siđe po hranu; toga dana Vukov prvi put dolazi po hranu i to sa dvojicom svojih vojnika usred dana; kada je došao na mesto gde se preuzima hrana, video je vezane ljude a optuženi Petrašević mu je rekao da su to 'neki zarobljenici'; Petrašević mu je rekao da nije doneo hranu i da je došao po drugom zadatku; dvojicu svojih vojnika Vukov je ostavio kod optuženog Petraševića da bi sačekali hranu ukoliko stigne kasnije.

Kada se ovakva odbrana optuženog Aleksandra Vukova uporedi sa video snimkom na kome se on vidi kako izdvojen iz grupe tiho razgovara sa optuženim Petraševićem koji je bio vođa grupe koja je izvršila streljanje i kada se ima u vidu Petraševićev iskaz da im je Vukov rekao: "... da je bilo rizično da se dalje ide pošto se tamo stalno pucalo", kao i činjenicom da su dva vojnika koja je on doveo učestvovala u streljanju, onda je jasno da su tačni navodi optužnice o ulozi optuženog Vukova u izvršenju ovog krivičnog dela.

Optužnica ulogu Vukova opisuje tako da je komandant Slobodan Medić pozvao Vukova, obavestio ga o zarobljenicima i tražio od njega da na licu mesta pokaže Petraševiću i ostalim bezbedno mesto za streljanje i dovede dvojicu svojih vojnika da učestvuju u streljanju.

Sud nije prihvatio stanovište optužnice. Međutim, za svoje stavove nije dao nikakve argumente. Sud nije razrešio niti objasnio više spornih pitanja kao, naprimer, zašto Vukov silazi po hranu kada to do tada nikad nije radio? Zašto bi Pera Petrašević nosio hranu kada to do toga dana nikada nije radio? Zašto bi komandant obavestavao Vukova da siđe po hranu kada to nikada nije radio niti je to bio posao komandanta? Zašto Vukov nije pitao o kojim zarobljenicima se radi? Zašto Petrašević nije rekao Vukovu po kom zadatku je došao kada već nije doneo hranu? Zbog čega je Vukov ostavio dva vojnika kada je bilo izvesno da hrana nije stigla?

ii. U toku dokaznog postupka tužilac je izmenio optužnicu tako što je Aleksandra Medića optužio za krivično delo ratnog zločina izvršenog pomaganjem umesto saizvršilaštvom, kako je prvobitno bio optužen. Takvu kvalifikaciju sud je u presudi prihvatio. Međutim, takav stav nije ni pravno ni činjenično zasnovan i potpuno je izvan sudske prakse.

Grupa koja je po naređenju komandanta Slobodana Medića streljala šestoricu Muslimana je homogena, kompaktna i u svemu jedinstvena. Reč je o telohraniteljima komandanta koji na terenu spavaju u istoj kući sa njim i koji ga bez izuzetka prate gde god on pođe. Ne postoji mogućnost da neki od telohranitelja znaju kakvo je komandantovo naređenje a da drugi to ne znaju. Nemoguće je da Petrašević i Davidović (osuđen pred Županijskim sudom u Zagrebu, Hrvatska) znaju da treba da streljaju neke zatvorenike a da to Aleksandar Medić ne zna.

Atmosfera među egzekutorima pre, za vreme i posle streljanja, koja se vidi na video snimku, takva je da se oni utrkuju ko će više da maltretira zarobljenike, da ih gazi čizmama, psuje, vređa i ponižava, a svi su pri tome ne samo bahati već i raspoloženi – gotovo u euforiji. Traže od zarobljenika da idu brže koristeći povike „jala, jala“, koji se koriste za teranje stoke, upućuju im psovke, ne daju im vodu i ponižavaju ih na najraznovrsnije načine. Aleksandar Medić se ničim, ni jednom rečju, gestom ili ponašanjem, ne razlikuje od ostalih. Naprotiv, pita jednog zarobljenika, dečaka od 16 godina „da li si preao?“ Kada on odgovori da nije, on mu kaže: „I nećeš.“ To je apsolutno dovoljno za zaključak da Aleksandar Medić zna da će zatvorenici biti streljani. Nema nikakve sumnje da za izvršenje ovog dela postoji jedinstveni umišljaj, pa i kod Aleksandra Medića, bez obzira na to da li je pucao ili nije. To proizlazi iz svih dokaza u spisima, posebno iz emitovanog snimka, priznanja Petraševića i iskaza svedoka Slobodana Stojkovića, a delimično i iz odbrane samog Aleksandra Medića.

Sud ne samo što je prihvatio ovakvu, na činjenicama i zakonu neutemeljenu izmenu optužbe, nego je Aleksandra Medića osudio na minimalnu kaznu zatvora predviđenu za krivično delo ratni zločin od pet godina zatvora, iako zakon propisuje istu kaznu za pomaganje kao i za saizvršilaštvo.

Najnovija sudska praksa u Srbiji koju kreira Vrhovni sud Srbije na osnovu pravosnažnih odluka u predmetima *Sjeverin*, *Stambolić* i *Budva* zauzeo je pravni stav da u pitanju pravne kvalifikacije da li optuženi postupa kao saizvršilac ili pomagač u izvršenju krivičnog dela nije bitna niti odlučujuća činjenica to da li je okrivljeni pucao ili nije.

iii. U presudi pripadnicima jedinice *Škorpioni* Sud je izostavio činjenični navod iz precizirane optužnice da su šestorica streljanih dovezeni iz Srebrenice. To je Sud obrazložio nedostatkom dokaza. Međutim, svi oštećeni (majke, sestre, braća, deca žrtava), saslušani na glavnom pretresu, bez izuzetka potvrdili su da su žrtve iz Srebrenice i da su nestali nakon ulaska srpskih snaga u grad 11.jula 1995. godine. To je dokaz prvog reda i ne može se ignorisati. Neprihvatanje tog dokaza najblaže rečeno predstavlja uvredu za najbliže srodnike žrtava koji su sve vreme pratili tok suđenja, kao i izricanje presude. Takav stav suda može se objasniti jedino političkim motivima da se slučaj streljanja šestorice Muslimana odvoji od operacije ubijanja 8.000 Muslimana iz Srebrenice, u vreme od 11. do 19. jula 1995. godine.

iv. Sud je prihvatio izmenjenu optužnicu u delu u kome se jedinica *Škorpioni* tretira kao paravojna formacija. Takav stav je, pre svega, u suprotnosti sa izvedenim dokazima, pre svega dokumentima Haškog tribunala, koja su kao dokaz izvedena pred Sudom, zatim, izjavom svedoka, bivšeg ministra policije Republike Srpske Tomislava Kovača, koji nije sporio da su on i njegovi saradnici potpisali depeše i izveštaje kojima se jedinica

Škorpioni opisuje kao jedinica MUP-a Srbije ili jedinica organa unutrašnjih poslova Republike Srbije. Svedok Kovač je svoj potpis na pomenutim dokumentima objašnjavao time da je to uradio zbog podizanja morala boraca na terenu, kako bi ih uverio da nisu sami, da je i Srbija uključena u operaciju Srebrenica. Međutim, ta izjava svedoka Kovača je nelogična, neubedljiva i sračunata na odbranu organa Republike Srbije. Pre svega, zbog toga jer nijedan dokument nije upućen borcima na terenu nego su svi naslovljeni na funkcionere MUP-a Republike Srpske. Tome treba dodati i njegov iskaz u kome kaže da nije bilo moguće da na teritoriju Republike Srpske dođe neka paravojna formacija, već su mogle doći samo regularne formacije iz Srbije i Republike Srpske Krajine.

v. Sud je pravilno ocenio dokaze u pogledu krivice optuženih, komandanta jedinice Slobodana Medića i njegovih telohranitelja Branislava Medića i Pere Petraševića.

Sud se u donošenju ove presude rukovodio političkim a ne pravnim razlozima u nameri da se prilagodi stavovima vlasti u Srbiji a u vezi sa odgovornošću za genocid u Srebrenici u kontekstu presude Međunarodnog suda pravde i pokaže razumevanje za patriotska opredeljenja pojedinih pripadnika jedinice *Škorpioni*.

Slučaj Emimi

Okružni sud u Nišu izrekao je 15.06.2007. godine presudu kojom je oslobodio od optužbe aktivnog policajca Miloša Simonovića i pripadnika rezervnog sastava MUP-a Srbije Dragišu Markovića za krivično delo ubistvo iz čl. 47 st.1. KZRS. Veće, kojim je predsedavao sudija Zoran Krstić, našlo je da nije dokazano da su optuženi 5. maja 1999. godine u Prištini ubili Albanca Isu Emimi.

Iako je ubistvo izvršeno u vreme oružanih sukoba, tužilac nije izvršio prekvalifikaciju krivičnog dela u ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Advokat FHP-a je zastupao oštećenu Ramizu Emimi, koja je prisustvovala gotovo svim pretresima. Dokazni postupak je završen u decembru 2006. godine.

Od samog početka postupak je vođen površno. Istraga je bila nepotpuna, uviđaj na licu mesta sproveden je tek narednog dana, sa lica mesta nisu uzeti otisci, nije utvrđeno da li je vršeno premeštanje stvari, oštećenoj nije pružena medicinska pomoć, niti je obavljeno ispitivanje svih eventualnih svedoka među komšijama, koji bi mogli da razjasne sporne činjenice.

Optuženi su se branili sa slobode. Događalo se da se ne pojave na glavnom pretresu.

Slučaj Pakšec

Okružni javni tužilac u Novom Sadu Veronika Vencel podigla je 9.06.2006. godine optužnicu protiv Slavka Petrovića, Petra Ćirića i Nikole Dukića za krivično delo ubistvo iz čl.47 st.2. tačka 4. i tačka 6. Krivičnog zakona Republike Srbije i krivično delo silovanje iz čl. 103 st.2. u vezi st.1. KZRS, što su 9.04.1992. godine u Vukovaru, u Hrvatskoj lišili života četiri člana hrvatske porodice Pakšec i prinudili na obljubu jednu ženu srpske nacionalnosti. Advokat FHP-a je zastupala interese oštećene strane. Zbog zaštite žrtve silovanja i čuvanja njenog dostojanstva, suđenje je bilo zatvoreno za javnost.

Veće, kojim je predsedavao sudija Zoran Drecun, izreklo je presudu 19.10.2007. godine, kojom je proglasilo optuženog Slavka Petrovića krivim za oba krivična dela i kaznilo ga zatvorskom kaznom u trajanju od 40 godina, a Nikolu Dukića osudilo na 30 godina zatvora, imajući u vidu da je priznao izvršenje krivičnog dela, dok je Petra Ćirića oslobodilo od optužbe za krivično delo silovanje i kaznilo ga zatvorskom kaznom u trajanju od 13 godina. Žalbeni postupak je u toku.

Slučaj Morina

Veće, kojim je predsedavala sudija Olivera Anđelković, 20.12.2007. godine donelo je presudu kojom je oslobodilo Albanca Sinana Morinu od optužbe da je kao saizvršilac izvršio krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 st.1 KZJ u vezi čl. 22 KZJ. U obrazloženju presude predsednica Veća je navela da je optužnica uopštena i da nije dokazano da je optuženi učestvovao u oružanom napadu na Srbe u selu Opteruša 17. i 18.07.1998. godine, da je tukao Slavicu Banzić i od nje uzeo DEM 500 i jedan policijski prsluk.

Sinan Morina je uhapšen u Crnoj Gori i na osnovu poternice MUP-a Srbije izručen je Srbiji. Tužilaštvo za ratne zločine je podiglo optužnicu 13.07.2005. godine a suđenje je počelo 17.10.2007. godine. U dokaznom postupku saslušano je 20 svedoka, uglavnom meštana Opteruše. Na glavnom pretresu, svedokinja-oštećena Slavica Banzić je drugačije opisala događaj nego pred istražnim sudijom, njen sin [svedok Milan Banzić] je nabrojao imena Albanaca koje mu je majka pomenula neposredno nakon događaja, ali ne i ime Sinana Morine, a ostale svedokinje-oštećene nisu potvrdile da su Slavicu i druge žene tukli pripadnici OVK prilikom zarobljavanja u Opteruši.

Sučaj Bytyqi

Suđenje dvojici aktivnih policajaca MUP-a Srbije, Sretenu Popoviću i Milošu Stojanoviću, za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, pomaganjem, iz člana 144 KZJ u vezi člana 22 KZJ, počelo je 13.11.2006. godine pred Većem za ratne zločine, kojim predsedava sudija Vesko Krstajić. Tužilac je Dragoljub Stanković.

U 2006. godini održan je jedan glavni pretres. Do kraja 2007. održano je ukupno 19 glavnih pretresa i saslušano je 63 svedoka, od kojih jedan svedok-oštećeni.

Osnovna karakteristika suđenja je da se postupak ne vodi protiv naredbodavaca i neposrednih izvršilaca. Postoje indicije da je rukovodilac kampa u Petrovom selu Goran Radosavljević Guri pobegao iz zemlje uz znanje MUP-a, Vlade Srbije i Tužilaštva za ratne zločine pre pokretanja postupka iako se znalo da postoji sumnja za njegovu odgovornost za ovaj zločin. Optuženi su pripadnici MUP-a Srbije, Posebnih jedinica policije (PJP) koji su pomagali u izvršenju krivičnog dela. Oni su nakon puštanja trojice braće Bytyqi iz Okružnog zatvora u Prokuplju, 8.07.1999. godine, iste protivpravno lišili slobode, prevezli u kamap PJP u Petrovom selu, gde su ih zaključali u prostoriju sa rešetkama. Od tada im se gubi svaki trag do juna 2001. godine, kada su nađeni u masovnoj grobnici u blizini kampa.

Suđenje se nepotrebno odugovlači, čemu posebno doprinosi i Tužilac za ratne zločine. On je nakon podizanja optužnice, u toku dokaznog postupka, iako nije bilo novih okolnosti i dokaza za osnovanu sumnju, stavio zahtev za sprovođenje istrage protiv pet

svedoka predloženih u optužnici (Milenko Arsenijević, Aleksandar Đorđević, Marjan Mijatović, Milovan Vučićević i Milisav Vučković). Svi su saslušani na glavnom pretresu kao svedoci a u istražnom postupku su okrivljeni za isti krivično-pravni događaj. To je svojevrsna zloupotreba odredaba ZKP-a, koja je uticala na kvalitet dokaza i odugovlačenje postupka.

Sudsko veće je obavilo uviđaj na licu mesta [u kampu u Petrovom selu], kojim je utvrđeno da se objekti unutar kampa [kuhinja, spavaonice, poligon, magacini, igralište] i objekti izvan kampa [masovne grobnice, put] nalaze u neposrednoj blizini. To ukazuje na to da su sva dešavanja u tom kampu, kao, na primer, dolazak kamiona sa leševima, dovođenja braće Bytyqi, zatvaranje braće Bytyqi i njihov boravak u kampu, dolazak policijskih funkcionera iz Beograda, bili lako vidljivi i dostupni svima koji su u to vreme boravili u kampu.

U toku postupka Veće je donelo naredbu za balističko veštačenje projektila koji je pronađen u telu jednog od braće Bytyqi., koje je povereno Federalnom birou za istraživanje SAD (FBI). Ta institucija je obavila laboratorijsko ispitivanje metka i o tome dostavila izveštaj sudskom Veću, u kome su opisane karakteristike tog projektila i navedene vrste vatrenog oružja iz kojeg je taj projektil mogao biti ispaljen. Taj izveštaj bi mogao pomoći Sudu da u nastavku postupka dodatnim proverama i eventualnim veštačenjima dođe do podatka ko je posedovao tu vrstu oružja i eventualno pucao u braću Bytyqi.

Ima indicija da su za ovaj zločin odgovorni i instruktori obuke, pripadnici Jedinice za specijalne operacije [JSO], koji su pred sudom saslušani kao svedoci i čije iskaze karakteriše nedostatak sećanja i prećutkivanje bilo kakvog relevantnog podatka. S druge strane, polaznici kursa za Operativno-poterne grupe [pripadnici MUP-a Srbije] i civilna lica na radu u kampu [čistačice, kuvari, magacioneri i konobari] su u svojim iskazima bili konkretniji iako se videlo da strahuju od pripadnika JSO.

Slučaj Ovčara

Ponovljeni postupak u predmetu optuženih pripadnika TO Vukovar i dobrovoljaca Srpske radikalne stranke *Leva Supoderica* za ratni zločina protiv ratnih zarobljenika iz člana 144 KZJ počeo je 13.03.2007. godine i do kraja 2007. održano je 26 glavnih pretresa, od kojih su tri bila zatvorena za javnost. Ponovo su saslušani svi optuženi i svi su ostali pri iskazima datim na prethodnom suđenju. Do kraja godine saslušano je 30 svedoka i dva sudska veštaka. Među svedocima je Milan Milanović, koji je u vreme zločina na Ovčari bio član Vlade krajiških Srba, kao pomoćnik ministra za saobraćaj. Takođe je saslušan Miroslav Radić koji je pred Haškim tribunalom pravosnažno oslobođen odgovornosti za zločin na Ovčari.

Dosadašnji tok suđenja pokazao je svu pravnu neutemeljenost rešenja Vrhovnog suda Srbije kojim je u decembru 2006. godine ukinuta prvostepena presuda.

Vrhovni sud je tražio da se na ponovljenom suđenju proveri odbrana optuženog Jovice Perića koji je tvrdio da njegovom ispitivanju u predkrivičnom postupku nije prisustvovao njegov branilac, advokat Milan Veljković. Bez obzira što je prisustvo advokata

Veljkovića konstatovano u zapisniku o ispitivanju okrivljenog Perića, što je zapisnik zavnični akt, što su ga potpisali i advokat i okrivljeni, i što je zapisnik overen pečatom organa unutrašnjih poslova, Vrhovni sud je tražio da se ispita advokat Veljković na okolnost da li je prisustvovao tom ispitivanju. Prvostepeni sud je saslušao advokata Veljkovića koji je potvrdio da je prisustvovao ispitivanju okrivljenog Perića. Po nalogu Vrhovnog suda, koji je usvojio žalbu advokata Save Štrpca da se kao svedok ispita osuđeni Ivica Vuletić koji se nalazi na izdržavanju kazne u zatvoru u Srbiji, na okolnost da li je u Hrvatskoj pravosnažno osuđen za ratni zločin na Ovčari, taj svedok je ispitan. Iako je prvostepeni sud na prvom suđenju na osnovu uvida u pravosnažnu presudu utvrdio da Vuletić nije osuđen za zločin na Ovčari, u ponovljenom postupku on je ispitan i potvrdio je da njemu nije suđeno u Hrvatskoj za zločin na Ovčari, što je potvrdilo ispravnost stanovišta prvostepene presude.

Branioци optuženog Vuje Zlatara su u žalbi tražili da se na ponovljenom suđenju o zdravstvenoj sposobnosti Zlatara da je 20.11.1991. godine, kada je izvršen zločin, mogao da bude na Ovčari izjasni Sudsko-medicinski dobor Medicinskog fakulteta u Beogradu, zbog toga što nije usaglašeno veštačenje dva veštaka na prvom suđenju. U prvostepenoj presudi sud je prihvatio nalaz Komisije veštaka u odnosu na veštaka pojedinca, što je u skladu sa zakonom. Međutim, Vrhovni sud je prihvatio navode branilaca i naložio veštačenje Sudsko-medicinskog odbora u Beogradu. U ponovljenom postupku to veštačenje je obavljeno i sedam članova Sudsko-medicinskog odbora, profesori Medicinskog fakulteta u Beogradu, je našlo da je Vujo Zlatar bio fizički i zdravstveno sposoban da 20.11.1991. godine bude na Ovčari.

Vrhovni sud Srbije je prihvatio žalbe skoro svih branilaca da se putem komisije stručnih lica, psihijatra i psihologa, utvrdi duševna razvijenost svedoka saradnika br. 1, s obzirom da je u vreme zločina bio mlađe punoletno lice, pa da je neophodno ispitati njegovu sposobnost zapažanja, pamćenja i mogućnost reprodukovanja. Na ponovljenom suđenju, Sud je postupio po nalogu Vrhovnog suda i poverio veštačenje Centru za sudsku psihijatriju Instituta za psihijatriju Kliničkog centra Srbije, koji je dao svoj nalaz i mišljenje 27.07.2007. pod brojem 611/2 i u njemu naveo:

- i. Stepen duševne razvijenosti svedoka saradnika br.1 odgovarao je njegovoj životnoj dobi u periodu kada je to lice imalo status mlađeg punoletnog lica, u novembru mesecu 1991. godine. S tim u vezi, njegova sposobnost zapažanja, pamćenja, kao i mogućnost reprodukovanja upamćenog protekom dužeg vremena odgovaraju sposobnosti pamćenja i mogućnosti reprodukovanja svojstvenih prosečnoj zdravoj osobi njegovog uzrasta.
- ii. Svedok saradnik br. 1 ne boluje ni od kakve duševne bolesti, zaostalog duševnog razvoja ili druge duševne poremećenosti, niti je koje od ovih stanja postojalo u novembru 1991. godine.
- iii. Svedok saradnik br.1 je osoba iznad prosečnih primarnih intelektualnih potencijala, normalne organizacije ličnosti, koja nije sklona konfabulacijama.

Sa ovakvim nalazom i mišljenjem otklonjene su sve sumnje u istinitost iskaza svedoka saradnika br.1, naročito kad se ima u vidu da je njegov iskaz potpuno saglasan sa materijalnim dokazima koji su izvedeni nakon njegovog svedočenja, a za koje on nije znao i koji u celini potvrđuju navode njegovog iskaza.

Slučaj Zvornik

Suđenje bivšem predsedniku opštine Zvornik Branku Grujiću, bivšem komandantu TO Branku Popoviću, i dobrovoljcima Draganu Slavkoviću, Ivanu Koraću, Siniši Filipoviću i Dragutinu Dragičeviću za ratni zločin protiv civila počelo je 28.11.2005. godine pred Većem za ratne zločine, kojim predsedava sudija Tanja Vuković.

Od početka suđenja, 28.11.2005. godine, do kraja 2007. godine održana su 84 glavna pretresa. Saslušan je 81 svedok i pročitani su iskazi 4 svedoka-oštećena iz istrage. Sa pet glavnih pretresa bila je isključena javnost a 16 svedoka je svedočilo pod pseudonimom. FHP je obezbedio sedam svedoka-oštećenih u 2006. godini a u 2007. godini punomoćnici su predložili 4 svedoka, koje je Sud prihvatio.

Od samog početka suđenja, zahvaljujući upornom insistiranju punomoćnika oštećenih, Sud je počeo da izvodi dokaze koji se odnose na kontekst događaja koji su predmet optužnice. U tom smislu najznačajnije je razrešenje pitanja odgovornosti optuženih Branka Grujića i Branka Popovića za smrt preko 700 Muslimana iz 15 sela u opštini Zvornik, koji su 1. 06. 1992. godine razdvojeni od žena i male dece u Bijelom potoku, potom odvedeni u Zvornik, gde su zatvoreni u Tehničko-školskom centru, odakle im se gubi svaki trag do 1997. godine, kada su posmrtni ostaci nekih od njih otkriveni u masovnim grobnicama na teritoriji Republike Srpske. Do danas je pronađeno oko 300 tela tih Muslimana. Tokom glavnog pretresa izneti su tako kvalitetni dokazi o tom događaju da je Tužilac za ratne zločine stavio zahtev za sprovođenje istrage protiv optuženih Branka Grujića i Branka Popovića. U istražnom postupku pribavljeni su dokazi koji nesumnjivo ukazuju na neposredne izvršioce zločina. O tome je istražni sudija, u skladu sa ZKP, krajem septembra 2007. godine obavestio Tužioca za ratne zločine. Do kraja godine Tužilac za ratne zločine nije reagovao.

Iz do sada izvedenih dokaza proizlazi nesumnjiva odgovornost civilnih organa vlasti u Zvorniku nakon uspostavljanja srpske vlasti u Zvorniku. Pre svega, proglašena je srpska opština Zvornik, formiran je Krizni štab na čijem čelu je bio predsednik opštinskog dobara SDS-a, zatim je formirana Privremena vlada. Svi ti organi imali su sastanke jednom sedmično. Na dnevnom redu su bili svi problemi u opštini. U to vreme, na teritoriji opštine Zvornik postojalo je devet logora za Muslimane. O direktnoj povezanosti postojanja i funkcionisanja tih logora sa civilnim vlastima govore činjenice kao što su upotreba autobusa preduzeća *Drina-trans* za prevoz zarobljenika, svakodnevno dopremanje hrane za zarobljenike iz hotela *Drina* u Zvorniku, popisivanje zarobljenika po naređenju predsednika Privremene vlade, dopremanje dragocenosti, novca i ličnih stvari oduzetih od zarobljenika, prilikom pretresa, u prostorije opštine, kao i postavljanje pripadnika rezervnog sastava policije za stražare logora. Te činjenice, kao i druge, u velikoj meri rasvetljavaju individualnu odgovornost optuženih Branka Grujića i Branka Popovića.

Na ovom suđenju došlo se do nesumnjivih dokaza o postojanju krivične odgovornosti Marinka Vasilića, Steva Radića i Cvijetka Jovića, koji su saslušani kao svedoci. Njihova odgovornost proističe iz činjenice da su u vreme kada je u Zvorniku postojalo devet logora za Muslimane, kada su ih obezbeđivali pripadnici aktivnog i rezervnog sastava policije, njih dvojica bili na visokim pozicijama u vlasti: Marinko Vasilić je bio komandir

stanice milicije u Zvorniku, Cvijetko Jović komandir stanice milicije u Čelopeku, a Stevo Radić visoki funkcioner Privremene vlade, koji je po svedočenju nekolicine svedoka imao važnu ulogu u formiranju i održavanju logora na teritoriji opštine Zvornik.

Suđenje je počelo još 2005. godine. Saslušan je veliki broj svedoka. Mnoge činjenice, utvrđene tokom postupka, ukazuju da su se događaji za koje se sudi optuženima odigrali drugačije nego što je to opisano u optužnici. Zbog toga je bilo neophodno da Tužilac za ratne zločine pre kraja 2007. godine precizira optužnicu i time spreči odugovlačenje i razvodnjavanje postupka.

Slučaj Suva Reka

Suđenje osmorici pripadnika MUP-a Srbije za ratni zločin prema civilnom stanovništvu počelo je 2.10.2006. godine pred Većem za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu kojim predsedava sudija Vinka Beraha-Nikićević. Od početka suđenja do kraja 2007. godine održano je 48 glavnih pretresa na kojima je saslušano 56 svedoka. Tri svedoka su svedočila pod pseudonimom a jedan je svedočio iz posebne prostorije. Njegov lik su mogli da vide članovi Veća, optuženi, Tužilac, branioci i punomoćnici oštećenih. U 2007. godini održano je 35 glavnih pretresa.

Na početku suđenja branioci optuženih su pokušali da u sudnicu prenesu atmosferu koja vlada u političkom životu u Srbiji u vezi sa pregovorima o statusu Kosova, ali se Veće tome odlučno suprotstavilo. Suđenje je prekinuto 1. 10. 2007. zbog toga što su branioci optuženih, povodom promene u sastavu Veća¹, tražili izuzeće predsednika Veća, članova Veća, predsednika Okružnog suda u Beogradu i predsednika Vrhovnog suda Srbije. Nakon što je Vrhovni sud Srbije (na opštoj sednici) odbio zahtev branilaca optuženih suđenje je nastavljeno 5. 11. 2007. godine. Inače, sudija Božilović-Petrović je u medijima svoju smenu predstavila kao pritisak stranih ambasada i Nataše Kandić, dovodeći u vezu suđenje u predmetu Suva Reka sa pregovorima o Kosovu. Potom su reagovali branioci optuženih, advokati Goran Petronijević i Veljko Đurđić, tražeći od Veća da u daljem toku postupka uskrati pravo Nataši Kandić da bude punomoćnik oštećenih. To su obrazložili činjenicom da je Nataša Kandić direktorka Fonda za humanitarno pravo i da u tom svojstvu zastupa oštećene, što je u suprotnosti sa ZKP koji predviđa da samo pojedinac može zastupati interese oštećenih. Veće je odbilo taj predlog branilaca optuženih sa obrazloženjem da su oštećeni ovlastili Natašu Kandić da ih zastupa.

Punomoćnici su uspeli da se na glavnom pretresu raspravlja i o drugim ubistvima počinjenim u Suvoj Reci za vreme NATO bombardovanja koja nisu obuhvaćena optužnicom. Tako Sud utvrđuje činjenice vezane za masovna ubistva 22. i 25. 03. 1999. godine u Suvoj Reci.

Ono što je karakteristično za ovaj postupak jeste to da su tri policajaca, pripadnici aktivnog i rezervnog sastava policije, svedočili o okolnostima pod kojima se dogodilo ubistvo 48 članova porodice Berisha. Pored njih, grupa Roma, maloletnika i mladih punoletnih lica u vreme događaja, koji su po naredbi vlasti utovarali leševe iz picerije u

¹ Predsednik Okružnog suda u Beogradu je sudiju Gordanu Božilović-Petrović, članicu Veća u predmetu *Suva Reka* i *Bytyqi*, vratio na njene poslove u Okružnom sudu i na njeno mesto u Veću za ratne zločine rasporedio sudiju Snežanu Nikolić-Garotić.

kojoj su ubijeni žene, muškarci i deca iz porodice Berisha, svedočili su o tome na koji način i pod kojim uslovima su učestvovali u događaju. Pri tom, bili su vrlo jasni, precizni, uverljivi, iskreni i vrlo objektivni.

U decembru 2007. godine saslušana su četiri svedoka Albanca, od kojih su troje oštećeni. U obezbeđenju tri svedoka pomogli su Fond za humanitarno pravo i Udruženje porodica žrtava iz Suve Reke/Suharekë, dok je Haški tribunal pomogao da oštećena Shyrete Bersiha prihvati poziv da svedoči. Njeno saslušanje je bilo potresno, ubedljivo i veoma značajno. Naime, svedokinja Shyreta je preživela masakr u piceriji. Zahvaljujući tome svedokinja je mogla da da niz vrlo relevantnih podataka, značajnih za utvrđivanje odgovornosti optuženih. U skladu sa zahtevom svedoka i punomoćnika oštećenih, Sud je doneo meru zaštite da svedoke sa Kosova prate dvojica pripadnika Kosovske policijske službe. Svedoci su bili pod danonoćnom zaštitom Jedinice MUP-a za zaštitu svedoka.

Više svedoka, kao i neki materijalni dokazi, osporili su alibi optuženog Radoslava Mitrovića da je na dan događaja u Suvoj Reci bio u Prizrenu. Druga karaktersitika ovog suđenja su svedoci, Srbi iz Suve Reke, koji su u vreme događaja predstavljali lokalnu vlast, počev od bivšeg predsednika opštine, predsednika Izvršnog odbora, komandanta Štaba civilne zaštite i drugih. Niko od njih ništa ne zna o zločinu nad porodicom Berisha i drugim Albancima, ničega se ne sećaju i nisu se raspitivali jer ih nisu interesovala ubistva Albanaca. Iako je većina svedoka Srba iz Suve Reke tvrdila da su se Albanci iseljavali zbog bombardovanja, demonstrirano je da je bilo primera da se Albanci nisu iseljavali iz sela u kojima nije bilo pritiska srpskih snaga na njih. Tako je svedok Milutin Miljković, visoki funkcioner SUP-a u Prizrenu, koji je za vreme NATO intervencije bio raspoređen na zadatke u OUP Suva Reka a stanovao u selu Ljubižde/Lubizdhe, rekao da se iz tog sela nije iselio nijedan Albanac².

Slučaj Orahovac

Rezervista Boban Petković iz Velike Hoće i redovni policajac Đorđe Simić iz Orahovca optuženi su 12.11.1999. godine za krivično delo ubistva (Boban Petković) i krivično delo u pomaganju (Đorđe Simić). Optužnicu je podigao zamenik tužioca u Okružnom tužilaštvu u Požarevcu (Dobrivoje Perić), koji je pre juna 1999. godine bio Tužilac u Okružnom tužilaštvu u Prizrenu. Sudsko veće kojim je predsedavao sudija Jovica Mitrović osudilo je 19.07.2000. godine Bobana Petkovića za dva ubistva i kaznilo ga na jedinstvenu kaznu u trajanju od četiri godine i 10 meseci a Đorđa Simića osudio je za krivično delo ubistvo u pomaganju i kaznilo ga na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine. Vrhovni sud Srbije je rešenjem od 18.12.2001. godine ukinuo presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Okružni javni tužilac u Požarevcu, Dimitar Krstev izmenio je optužnicu 19.02.2003. godine, tako što je Bobana Petkovića optužio za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 stav 1. KZSRJ i Đorđa Simića za krivično delo ratni zločin

² Albanci se nisu iseljavali iz tog sela jer nije bilo pritiska na njih. Reč je o mešovitom selu, u kojem su živeli Albanci, Srbi i Muslimani.

protiv civilnog stanovništva u pomaganju iz člana 142 stav 1 KZ SRJ u vezi čl. 24. KZ SRJ.

Predsednik Veća, sudija Jovica Mitrović je 21.08.2003. godine doneo presudu kojom je proglasio optuženog Bobana Petkovića krivim za ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudilo ga na pet godina zatvora i meru bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja na slobodi a optuženog Đorđa Simića oslobodilo od optužbe.

Vrhovni sud Srbije je 25.05. 2006. godine, rešavajući o žalbama Okružnog javnog tužioca u Požarevcu i branioca optuženog, ukinuo presudu u celosti i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovnom suđenju.

Glavni pretres je započeo 5.12.2007. godine pred Većem Okružnog suda u Prizrenu sa sedištem u Požarevcu. Predsednik Veća, sudija Dušan Simić, je mobilnim telefonom pozvao tužioca da dođe u sudnicu, i pre nego što je on ušao, predsednik Veća je započeo pretres rečima: „Da počnemo, sad će on“. Veći deo rešenja o odlaganju glavnog pretresa je diktirala zapisničarka a predsednik Veća je ponavljao za njom. Suđenje je odloženo jer se optuženi Đorđe Simić nije odazvao na poziv.

Slučaj Rambo

Haški tribunal je ustupio ovaj predmet Tužilaštvu za ratne zločine, u skladu sa pravilom 11bis Pravila o postupku i dokazima.

Vladimir Kovačević zvani Rambo optužen je za ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142 stav 2 u vezi st. 1 KZSRJ, u vezi čl. 22 KZ SRJ, što je kao oficir JNA, pod komandom osuđenog admirala Miodraga Jokića i osuđenog generala Pavla Strugara, naredio pripadnicima jedinica pod svojom komandom napad na Stari grad u Dubrovniku, granatiranjem bez izbora cilja, kojom prilikom su dva civila, Pavo Urban i Tonči Skočko, izgubila život, tri civila ranjena, šest zgrada uništeno i 46 objekata oštećeno.

Suđenje nije počelo jer se optuženi nalazi na lečenju.

Slučaj Tuzlanske kolone

Tužilaštvo za ratne zločine podiglo je optužnicu protiv Ilije Jurišića iz Tuzle u BiH 9.11.2007. godine za krivično delo upotreba nedozvoljenih sredstava borbe iz čl. 148 stav 2 u vezi stav 1 KZ SFRJ. Optuženom Jurišiću se stavlja na teret da je 15.05.1992. godine u svojstvu ovlašćenog starešine komandno operativne grupe, formirane pri Centru javne bezbednosti, sa ovlašćenjem izdavanja naredbi svim naoružanim formacijama na području Tuzle, suprotno ranije postignutom sporazumu između BiH i Savezne Republike Jugoslavije o mirnom povlačenju JNA sa teritorije BiH na teritoriju SRJ, i s tim u vezi, suprotno prethodno postignutom sporazumu između predstavnika civilne i vojne vlasti Tuzle, neposredno izdao naredbu za napad na kolonu JNA i tako upotrebio nedozvoljen način borbe zabranjen međunarodnim pravom. Tom prilikom najmanje 92 pripadnika JNA su lišena života a najmanje 33 ranjena.

Ilija Jurišić je uhapšen na aerodromu u Beogradu 11.05.2007. godine. Do tada je neometano nebrojano puta boravio u Srbiji. Odmah nakon njegovog hapšenja,

Ministarstvo pravde BiH tražilo je izručenje i ustupanje krivičnog predmeta³, pozivajući se na član 30 Evropske konvencije o prenosu postupaka u krivičnim stvarima, čije su potpisnice i Srbija i BiH, ali je Veće za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu odbilo taj zahtev, ne dostavljajući zvanični akt o odluci.

Tužilaštvo za ratne zločine je podiglo i u medijima objavilo optužnicu protiv Ilije Jurišića 9.11.2007. godine, pre nego što je završena istraga. Tog dana, Tužilaštvo BiH je, po zamolnici Veća za ratne zločine, saslušavalo svedoke u tom postupku, i to uz učešće istražnog sudije Veća za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu Milana Dilparića i zamenika tužioca za ratne zločine Dragoljuba Stankovića.

Podizanje optužnice pre završene istrage i uporno odbijanje pravosudnih organa Srbije da ustupe krivični predmet Tužilaštvu BiH, koje takođe vodi istragu o istom događaju, navodi na zaključak da su posredi politički razlozi i da se tom optužnicom Tužilaštvo za ratne zločine brani od napada da procesuiru samo Srbe.

Slučaj Slunj

Na osnovu ustupljenih dokaza od strane Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i sprovedene istrage, Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije je 8.11.2007. godine podiglo optužnicu protiv Zdravka Pašića za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva u mestu Slunj, u Hrvatskoj. Tužilaštvo tereti Pašića da je u noći između 22. i 23. 12.1991. godine, u dogovoru sa osuđenim Grubješićem, ubio doktora Dragutina Krušića.

Županijski sud u Karlovcu osudio je 2001. godine Zdravka Pašića u odsustvu na 12 godina zatvora, kao i Milana Grubješića, koji izdržava kaznu u Hrvatskoj.

Slučaj Lovas

Tužilaštvo za ratne zločine je 29.11.2007. podiglo optužnicu protiv 14 lica, pripadnika bivše JNA, Teritorijalne odbrane i paravojne formacije *Dušan silni*, zbog ratnih zločina koje su počinili u oktobru i novembru 1991. godine u Lovasu, Hrvatskoj nad hrvatskim civilima. Reč je o prvoj optužnici protiv oficira i rezervista bivše JNA.

³ „Svaka država ugovornica koja, prije ili u toku krivičnog postupka za krivično delo koje se ne smatra ni krivičnim delom političke, ni čisto vojne prirode, dođe do saznanja da se postupak koji predstoji u drugoj državi odnosi na isto krivično delo protiv istog lica, razmotrit će da li može odustati ili obustaviti sopstveni postupak, ili ga preneti na drugu državu“, član 30, Evropska konvencija o prenosu postupaka u krivičnim stvarima.